

YAĞMUR DÖNMEZ • Türklük: Hüzünlü Bir Bağ

YAĞMUR DÖNMEZ 1987 yılında Çaykaralı bir annenin ve Eskişehirli bir babanın kızı olarak dünyaya geldi. Kurtuluş Lisesi'nde öğrenim görmesiyle birlikte Cebeci macerası başladı ve *Siyasal*'la tanıştı. 2009 yılında Gazi Üniversitesi Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde lisans eğitimini tamamladıktan sonra 2009 yılında Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde Siyaset Bilimi Bilim Dalı'nda eğitimine devam etti. 2019 yılında "Ulus-Devlet, Milliyetçilik ve Etnik Kimlik: Bir Çaykara Etnografisi" başlıklı çalışmasıyla doktora derecesini aldı. Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü'nde öğretim üyesi olarak görev yapıyor.

İletişim Yayınları 3225 • Araştırma-İnceleme Dizisi 540

ISBN-13: 978-975-05-3402-7

© 2022 İletişim Yayıncılık A.Ş. / 1. BASIM

1. Baskı 2022, İstanbul

EDITÖR Tamıl Bora

DIZI KAPAK TASARIMI Ümit Kıvanç

KAPAK Suat Aysu

KAPAK FOTOĞRAFI Uğur Biryol

UYGULAMA Hüsni Abbas

DÜZELTİ Remzi Abbas

DIZIN Berkay Üzüm

BASKI Ayhan Matbaası · SERTİFİKA NO. 44871

Mahmutbey Mahallesi, 2622. Sokak, No: 6/31 Bağcılar 34218 İstanbul

Tel: 212.445 32 38 • Faks: 212.445 05 63

CILT Güven Mücellit · SERTİFİKA NO. 45003

Mahmutbey Mahallesi, Devekaldırımı Caddesi, Gelincik Sokak,

Güven İş Merkezi, No: 6, Bağcılar, İstanbul, Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 40387

Cumhuriyet Caddesi, No. 36, Daire 3, Seyhan Apartmanı,

Harbiye Mahallesi, Elmadag, Şişli 34367 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

YAĞMUR DÖNMEZ

Türklük: Hüzünlü Bir Bağ

Ulus-Devlet, Milliyetçilik,
Etnik Kimlik:
Bir Çaykara Etnografisi

dedem, nurhan, zeliha ve barış için...

*Sen ol küçük bir kıvrımdan, bir heceden
aşk için bir vaha değil aşka otağ yaratan
sen ol zihnimde yüzen dağınık şarkıları
bir harfin başlattığı yangın ile söndür
beni bir sen sahibi kıl, kefarete hazırım
öyle mahzun
ki hüznün ciltlerinde adına rastlanmasın.*

– İSMET ÖZEL

İÇİNDEKİLER

TEŞEKKÜR	11
GİRİŞ	15
BİRİNCİ BÖLÜM	
ALAN VE YÖNTEM	27
İKİNCİ BÖLÜM	
DİL VE MİLLİYETÇİLİK	43
Osmanlı İmparatorluğu ve Türkiye Cumhuriyeti'nde dil ve millileştirme politikaları	48
Dil ve coğrafya: Çaykara ve çift dillilik	52
Milliyetçilik ve eğitim	74
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM	
GÜÇLENME STRATEJİSİ OLARAK EĞİTİM VE PAÇAN ÖRNEĞİ	79
Çaykara ve Paçan'da eğitimin tarihi	88
Din ve milliyetçilik: Makbul tebaadan makbul vatandaş	102
Makbul tebaa: Bölgenin Resmî İslâm'ı benimsemesi	130
Devlet toplumu	140

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

MAKBUL OLMA YOLUNDA "GALDAVAR" VE "CAHİL": SOHBET DİLİ RUMCA OLAN KÖYLER.....	149
Dil ve toplumsal cinsiyet	153
Dil ve piyasa	167

BEŞİNCİ BÖLÜM

HATIRLAMA VE UNUTMA BAĞLAMINDA TÖREN/RİTÜEL VE TARİH/MİTOS	173
Tören ve tarih: Topluluğun devlet dolayısıyla kendine bakışı	177
Ritüel ve mitos: Strateji ve taktik arasındaki salınımlarda topluluğun serencamı	190
SONUÇ	205
EKLER	215
KAYNAKÇA	235
DİZİN	245

TEŞEKKÜR

2015 yılında Ankara’da pilot görüşmelerle başlayan, 2017 yılında Çaykara’daki saha araştırması ile büyük ölçüde ete kemiğe bürünen bu çalışma, “Ulus-Devlet, Milliyetçilik ve Etnik Kimlik: Bir Çaykara Etnografisi” başlıklı doktora tezinin gözden geçirilmiş halidir ve hem alanda hem de tezin yazım sürecinde birçok kişinin bana sağladığı destek ile birlikte ortaya çıkmıştır. Öncelikle alan çalışmasında beni yalnız bırakmayan annem Ayşe Devir, kardeşim Damla Dönmez ve teyzem Fatma Çınar’a; alanda sadece aracım olarak çalışmayıp, alanda sordugumuz soruları kendi sorularıymış gibi benimseyip bana yol arkadaşlığı yapan Fatma Çelebi ve Hanife Çalışkan’a ve elbette bu çalışmanın temelini oluşturan görüşmelere kaynaklık eden bütün görüşmecilerime minnettarım.

En zor zamanlarımızda sadece bana değil birçok kadına destek olan ve bizi bir “ses” sahibi olabilmemiz için sürekli cesaretlendiren sevgili Elif Ekin Akşit Vural’a teşekkürlerimi ifade etmek isterim. Tezin yazımı ve kitaplaşması sürecinde; Eda Acara, Özkan Ağtaş, Kurtuluş Cengiz, Kudret Emiroğlu, Serkan Kekevi, Ayşe Serdar ve Ayhan Yalçınkaya kıymetli yorumlarını ve desteklerini benden esirgemediler.

Elinizdeki çalışmanın yazım süreci, ailemin ve lisansüstü eğitimimi tamamladığım Siyasal Bilgiler Fakültesi’nin bulun-

duğu şehir olan Ankara'dan uzakta Tokat'ta gerçekleşti. Zihin dünyamı şekillendiren mekn ve insanlardan uzak olmanın verdiği huzursuzluk ve yalnızlık duygusu ise zaman zaman yazım sürecinde aksamalara sebep oldu. Tezin yazım sürecinde Aykut elikdağ, hemen hemen tüm boş vakitlerini bana ayırarak teze dair tüm düşüncelerimi hatta hezeyanlarımı dinledi, bana ayna tuttu ve bu aksamının kronikleşmesinin önüne geçti. Kendisine yanımda olduğu zamanlar için müteşekkirim. Nazlı Karaoğlu başta olmak üzere, Bilge Sevim imen, Ebru ztrk, Onur Burak Kiraz, Fatih Akpınar ve Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü'ndeki çalışma arkadaşlarım ailemin eksikliğini hissettirmemek için ellerinden gelini yaptılar. Kendilerine destek ve incelikleri için teşekkür borçluyum.

Öncelikle bir topluluğun hikyesini anlatmayı murat eden bu çalışmanın sadece akademik bir evre ile sınırlı kalması benim için büyük bir tamamlanmamışlık hissiyatını beraberinde getirecekti. Çalışmanın daha fazla okuyucuya ulaşmasına ve bir anlamda da topluluğun bilgisinin kaynağına geri dönmesine imkân sağladıkları için Tanıl Bora ve İletişim Yayınları'na teşekkür ederim.

Son olarak söylemem gerekir ki bu kitap, kendilerinden beklenen rollerin dışına çıkan hatta deyim yerindeyse bu rollerden taşan insanlar için yazıldı. Bu saha araştırmasının kişisel hikyemde bana en büyük katkısı dedem Dursun alışkan'ı "tanıyabilme" fırsatını bana sağlamış olmasıdır. Onun coğrafya ile kurduğu ilişkiye, sadece kendi toprağına değil köyüne dair taşıdığı sorumluluk duygusuna, "hep yuvaya dönmek"teki ısrarına ve çalışmaya adadığı hayatına tanıklık etmek ona dair sevgi ve saygımın her seferinde daha da artmasına neden oldu. Hayatımın büyük bir bölümünü tek ebeveynli olarak geçirmek zorunda olmamın yarattığı eksikliği sürekli kapatmaya çalışan, bu yüzden bana teyzelik değil annelik eden Nurhan Uz, alan çalışmasında da beni yalnız bırakmadı ve hem veri toplarken hem de kitabın yazım sürecinde adeta bir etnograf titizliğiyle benimle birlikte çalıştı. Zeliha Etöz ve Barış nl, *Siyasal*'ı benim için bir

okul olmaktan çıkardılar, bir “sığmak” haline getirdiler ve *Siyasal*’dan koparıldıktan sonra bile bu çalışmadan vazgeçmediler. Barış Ünlü, tez konusunun ortaya çıkmasını, gelişmesini sağladı ve beni hep daha fazlasını yapabileceğim konusunda teşvik etti. Tanıştığımız günden itibaren tanıklık ettiğim ilişkilerinde, çoğu zaman kendi önceliklerini geride tutarak, karşısındakine beklediğinden daha fazlasını vermeye çalışan ve bana akademisyenliğin bir iş değil zanaat olduğunu öğreten ustam Zeliha Etöz’ün bu çalışmadaki emeği çok büyüktür. Kendilerine bu kitaba ve bana kattıkları için müteşekkirim.

GİRİŞ

2019 yılında yapılan yerel seçimlerde, Cumhuriyet Halk Partisi'nin İstanbul Büyükşehir Belediye Başkan adayı Ekrem İmamoğlu'nun Trabzonlu olması üzerinden gerçekleştirilen Pontus tartışması ülke gündeminde geniş bir yer buldu. Esenler Belediye Başkanı'nın, Yunanistan'daki bir habere gönderme yaparak, "Efendim ne dedi Yunan medyası? Bu arkadaş nereli, CHP'li aday nereli? Nasıl oldu da Yunan medyası 'İstanbul'u Yunan kazandı,' diyor da bir ses çıkmıyor," sözlerini sarf etti.¹ Bu sözlere tepki veren kişilerden biri, kendisi de Trabzonlu olan eski Bakan ve İyi Parti Genel Başkan Yardımcısı Koray Aydın oldu. Aydın, İmamoğlu'nun dedesinin İstiklal Savaşı gaziisi olduğunu belirtti ve Trabzon ile ilgili olarak aşağıdaki ifadeleri kullandı:

Biz Trabzonlular hep söyleriz Türkiye'nin T'si Trabzon'dur, Trabzon'un TR'si de Türkiye'dir. Kendilerini bu kadar Türkiye ile özdeşleştirmiş ve bu milletin değerleriyle yetişmiş bir yörenin insanına bir seçimi kazanabilmek uğruna sırf Ekrem İmamoğlu'nu kötülemek uğruna bu damgayı vurma cüretini

1 "İmamoğlu için 'Pontuslu' başlığını atan Yunan gazeteci: Pontus, Karadeniz demek!", T24, 23.05.2019, <https://t24.com.tr/haber/imamoglu-icin-pontuslu-basligini-atan-yunan-gazeteci-pontus-karadenizdemek,822604>, erişim 04.09.2019.

alan bu arkadaşı telin ediyoruz, Trabzonlular olarak bu işin peşini bırakmayacağız.²

Pontus gündeme geldiğinde; bölgenin Rum olup olmadığı, gizli Hıristiyanlık, Rumca konuşmak ve Pontus-Rum İmparatorluğu'nun bölgede tekrar kurulmak istenmesi meseleleri, bu adlandırmanın çağrıştırdığı, Türkiye'nin bağajında bulunan tartışmalardır. Türkiye'nin kendisi olma iddiası ile devletin ötekisi olma arasında salınan bu durum, kendini kanıtlama eylemlerini de beraberinde getirir. Burada İmamoğlu'nun dedesinin, Kurtuluş Savaşı'nda ülkenin bütünlüğü için savaşan insanlardan biri olduğunun dile getirilmesi, bu kanıtlama ihtiyacının bir parçası olarak okunabilir. Bu kanıtlama ihtiyacını, 2006 ve 2007 yıllarında gerçekleşen iki siyasi cinayet ile anlamaya çalıştığımızda ise bu ispatın ne kadar ileri gidebileceğini de görmüş oluruz. Bu cinayetlerde failler kadar faillerin nereli olduğu da konuşuldu. Rahip Andrea Santoro'yu öldüren Oğuzhan Akdin ile Hrant Dink'i öldüren Oğün Samast Trabzonluydu. Akdin, kendisi ile yapılan bir röportajda, cinayete ilişkin olarak şunları söylemiştir:

Uzun zamandır dinimizle ilgili konuları inceliyordum. Milliyetçi akımlara karşı bir hayranlığım vardı. Misyonerlik faaliyetleri ile ilgili bir araştırma yapıyordum. “Misyonerliğin İtirafı” diye bir bildirge okumuştum. O bildirgede Anadolu topraklarının yeniden Hıristiyanlık olacağı, Türklerin Orta Asya'ya sürüleceği belirtiliyordu.

Röportajın devamında Akdin; kiliseye giderek, Santoro'ya “Bazı gençlerin Hıristiyan yapıldığını bana açıklayabilir misin?” diye sorduğunu, Santoro'nun Hıristiyanlığın hak dini olduğu ve bir gün mutlaka bütün Türkleri Hıristiyan yapacaklarını cevabı karşısında, kendisinin silahını çıkartarak “Sizin dininiz değil bizim dinimiz gerçek hak dinidir,” deyip tekbir geti-

2 “Koray Aydın: Ekrem İmamoğlu'nun dedesi İstiklal Savaşı gazisidir”, Gazete Duvar, 17.05.2019, <https://www.gazeteduvar.com.tr/politika/2019/05/17/koray-aydin-ekrem-imamoglundun-dedesi-istiklal-savasi-gazisidir/>, erişim 05.09.2019.

rerek ateş ettiğini ifade etmiştir. Mahkemede pişman olmadığını belirten Akdin, 11 yıl sonra bu röportajın yapıldığı tarihte, bir pişmanlığının olduğunu söylemiş, o pişmanlığı da “devletimi böyle bir olay karşısında zor durumda bırakmak,” sözleri ile ifade etmiştir.³ Hrant Dink’i öldürdükten sonra yakalanan Ogün Samast’ın, elinde Türk bayrağı ile olan fotoğrafları basına yansımış ve bu fotoğraflar kamuoyunda uzun süre tartışılmıştır.

Güven Bakırezer ve Yücel Demirer, *Trabzon’u Anlamak* kitabına yazdıkları girişte, 1980’lerde ve 1990’larda Refah Partisi’nin ekonomik sorunların çözümüyle ilgili planlarının, Hristiyan AET/AT’ye girme karşıtlığının ve ahlâki yozlaşma vurgusunun Trabzon’da yaşanan ekonomik ve sosyal sorunlara (ilde gelişen fuhuş sektörü) karşılık geldiğini ifade ederler. Sonraki süreçte Kur’an kursları, İslâmi Vakıflar ve yerel medyada geniş yer verilen Kur’an okuma yarışmaları, hafızlık icazet törenleri ve cami yapımları ile birlikte çerçevesi milliyetçi temalar üzerinden çizilen dinsel muhafazakârlığın dozu Trabzon’da iyice yükselmiştir.⁴

Yukarıdaki şiddet eylemlerini, bu eylemleri gerçekleştirenlerin gerekçe olarak devlete bağlılık iddialarını öne sürmeleri üzerinden değerlendirdiğimizde, bu kişilerin, işledikleri suç karşılık ceza indirimi alma niyetiyle böyle davrandıkları pekâlâ söylenebilir. Fakat, bu durumda bile neden böyle bir yola tevessül ettikleri, eylemlerini neden devlete olan bağlılıklarıyla ilişkilendirdikleri sorusu hâlâ önemini korur.

Bu soruyu yanıtlayabilmek için, yukarıda bahsedilen, devletin kendisi olma ve devletin ötekisi olma konumları arasındaki sürekli salınımın dikkate alınması gerekir. Çünkü, bu salınımında konumlanılan yer her daim belirsiz ve hatta tekinsizdir. Konumlanılan yerdeki bu belirsizlik de anbean kendini yeni-

3 “Türklerde Hristiyan olacak’ deyince vurdum!”, Karadeniz, 16.01.2017, <https://www.karadenizgazete.com.tr/gundem/turkler-de-hristiyan-olacak--deyince-vurdum-/147267>, erişim 05.09.2019.

4 Güven Bakırezer ve Yücel Demirer, “Giriş: Trabzon’u Anlamak”, der. Güven Bakırezer ve Yücel Demirer, *Trabzon’u Anlamak*, İstanbul, İletişim Yayınları, 2017, s. 14.

den kurmayı gerektirecektir. Çünkü, kendini konumlama her daim tanınmayla bağlıdır. Tanınma koşullarındaki değişiklikler konumlanmayı istikrarsızlaştırır. Konumun bu kerte değişebilir olmasına karşın kendini, devlet içinde herhangi bir şehir olarak değil, devletin bizzat kendisi olma iddiasıyla kurmak ve bu şekilde tanınma talep etmek, dolayısıyla beklentiyi bu kadar yüksekte tutmak, ispat yükümlülüğünün kendini en uç sınırdan dayatmasına yol açar. Şiddet, bu bağlamda failer açısından kendini ispatın, kimliği ve konumu kurmanın hatta sabitlemenin bir aracı haline gelir.⁵ Ancak kimliği ve konumu sabitleme, failin devlet için kendisinin fiziksel varlığını ortadan kaldırarak kurban etmesi dışında geçicidir. Diğer deyişle failin kendini devletin kendisi olarak kurması, ancak “ölüm-için-varlık” olmaklığıyla gerçekleşebilir.⁶

Annesi Trabzonlu ve 1987 doğumlu biri olarak devletli, muhafazakâr ve milliyetçi olmanın çeşitli veçhelerini farklı zamanlarda farklı şekillerde deneyimledim. Dedem, annem ve teyzelerim devlet memuru olduğu için, ailemin kendisini öteki olarak konumlandırmasına neden olan tek ve en önemli şey başörtüsüydü. Tesettürlü olmamama rağmen; annem, teyzemler ve diğer akrabalarımız vesilesiyle öteki olduğumuzu fark ettiğim ve bu hissi yaşadığım tek alan lisansüstü eğitimime kadar türban meselesi oldu. Ankara’da annem ve teyzemin, akrabaları ile bir araya geldiklerinde, bizden gizlemek istedikleri şeyleri başka bir dilde ifade ediyor oluşları, Çaykara’da büyüklerin konuşurken ara ara başka dile geçmeleri ve bizzat kullandığım; yer, eşya, hakaret ve mizah içeren sözcük ve deyimler, bende Türklük konusunda herhangi bir soru işareti yaratmadı. Milliyetçilik, ulus-devlet ve modernite üzerine okuyana kadar da içinde

5 Etnik ve dinî sınırların şiddet yoluyla yeniden kurulması ile ilgili olarak bkz. Benjamin Lieberman, *Korkunç Kader*, çev. Damla Tanla Kurt, Heretik Yayınları, Ankara, 2016; Emre Can Dağlıoğlu, “Türkiye, Sırbistan ve İsrail’i Kuran ve ‘Temizleyen’ Şiddet”, *Agos*, 09.11.2016, <http://www.agos.com.tr/tr/yazi/16970/turkiye-sirbistan-ve-israili-kuran-ve-temizleyen-siddet>, erişim 05.09.2019.

6 Bu döngü, Clastres’in vahşi savaşıncının trajedisi ile paralellik taşır, bkz. Pierre Clastres, *Vahşi Savaşıncının Mutsuzluğu*, çev. Alev Türker - Mehmet Sert, Ayrintı Yayınları, İstanbul, 1992, s. 235-237.

bulduğum durumu çelişkili ya da kafa karıştırıcı olarak gördüğümü hatırlıyorum.

Bu çalışmanın araştırma sorusu, içinde bulunduğu durumda bir “tuhafılık” olduğunu yaptığı okumalar sonucunda fark eden birinin, ait olduğu topluluğu ve kendisini anlamlandırma/konumlandırma uğraşı sırasında ortaya çıktı. Bu anlatı çerçevesinde, çalışmanın ilk elde cevap aradığı soru, Trabzon gibi milliyetçilik referansları oldukça güçlü bir şehirde yaşayan insanların iki dilli olma hallerini, kendini Türk hissetme konusunda bir çelişkiye yer bırakmadan, nasıl olup da sürdürebildikleridir. Ulus inşası sürecinde dile verilen önem ve Türkiye’de özellikle Kürtçe ve Ermenice üzerinden yaşananlar göz önünde tutulduğunda bu bölgedeki iki dillilik halinin “sorunsuz” bir şekilde nasıl varlığını sürdürebildiği önem kazanır.

Çalışmanın sorunsalı ile ilgili karşımıza çıkan ilk mesele milliyetçilik ve dil ilişkisidir. Fransız Devrimi ile birlikte ulus-devlet, tek dil üzerinde yoğunlaşmış ve bu dil makbul vatandaş olmanın en önemli ölçütlerinden biri haline gelmiştir. Türkiye örneği için de Türklük ve Türkçe arasındaki bağı düşündüğümüzde, buradaki iki dilli insanların kendilerini Türk olarak hissetmesi, ister istemez bu Türklük halinin bir çeşit yorum olduğu fikrini akla getirir. Burada Wallerstein’in etnik grup, ulus, ırk kategorilerinin çok katı ve tutarlı olarak gösterilmesine rağmen aslında güncel siyasete bağlı şekilde sürekli değiştiği savı, bu kategorileri hem devlet hem de bireyler tarafından inşa edilen kategoriler olarak anlamamız açısından oldukça önemlidir.⁷ Wallerstein’e göre geçmiş sabittir değişmez, fakat toplumsal geçmiş sürekli olarak inşa edilir ve değişir. Geçmişten farklı olarak, toplumsal geçmişin sürekli değişiyor olması; milliyetçilik, milliyetçilikle ilişkili kavramlar ve resmî tarihin inşa edildiği ve bunun da bir kereye mahsus olmadığı tezini de beraberinde getirir. Bu nedenle, çalışmada, faillerin eylemlerini tamamen belirleyen katı bir yapısalcılığa dayanmaktan ziyade, böl-

7 Immanuel Wallerstein, “Halklığın İnşası: Irkçılık, Milliyetçilik, Etniklik”, der. E. Balibar ve I. Wallerstein, *İrk, Ulus, Sınıf: Belirsiz Kimlikler*, çev. Nazlı Ökten, İstanbul, Metis Yayınları, 2000, s. 100.

genin coğrafi koşullarının siyasal iktidarın erimini kısıtladığı ve bu oranda da faillerin alanlarının genişlediği iddiasına dayanarak yapı-fail ilişkisini karşılıklı belirleme üzerinden inceleyen kuramlara odaklanılacaktır. Bu bağlamda Foucault'nun iktidar teorisi, Bourdieu'nun habitus kavramı ile Butler'da özne-iktidar ilişkisi ulus-inşa süreçlerinde öznelerin kullandıkları strateji ve taktikleri anlamlandırmamızın yanı sıra buradaki psişik sürece dair söz söylememize olanak sağlayacaktır.

Bu çalışmada Türklük, yukarıda belirtildiği üzere, bir inşa olarak ele alınır. Fakat bu inşa, sadece siyasal iktidarın dayatmaya çalıştığı şekliyle zuhur etmez. Aynı zamanda iktidarla muhatap olan özneler bakımından direniş, pazarlık ve diğer stratejilerin devreye sokulmasıyla siyasal iktidarın hedefinden fazlasını ortaya çıkararak bir inşadır. Modernitenin, Sanayi Devrimi ile birlikte ekonomik süreçlerde, Fransız Devrimi ile birlikte de siyasal iktidarların hedeflerinde ciddi bir dönüşüm gerçekleştirdiği göz önünde bulundurulduğunda, dil meselesinin ekonomik, kültürel ve siyasal bağlamlarda çok boyutlu bir yere oturduğu anlaşılacaktır. Elbette, bu çok boyutluluğun izleri yapıda olduğu kadar faillerin pratiklerinde de gözlemlenebilir. Bu çok boyutluluk ve faillerin eylem çeşitliliği düşünüldüğünde; tek bir Türklük hâlinde ziyade farklı Türklük hallerinin düşünülmesi elzemdir. Bu nedenle de mesele makro düzeyden daha fazla mikro ölçekte, yani belirli bir bölge ve grup açısından değerlendirilecektir. Trabzon örneğinde hem Türkçe hem de Rumca konuşan insanların Türklüklerini inşa ederken geliştirdikleri stratejileri incelemek Türkiye'deki milliyetçilik çalışmalarına katkı sağlayacaktır.

Milliyetçiliğin bir inşa olduğu tezi, her ne kadar milliyetçilik çalışmaları açısından yeni olmasa da bu inşanın siyasal iktidarın hedefi olarak görülmesinden daha fazla iktidarın muhatapı olan özneler açısından değerlendirilmesi ilgili alana katkı sağlayacaktır. Bu doğrultuda, mikro düzeyde gerçekleştirilecek olan bu çalışma hem teoriyi zenginleştirecek hem de literatür içindeki kavramları yeniden düşünmemize imkân sağlayacaktır. Tarihçi Zeynep Türkyılmaz'ın çalışmaları bu kitabın konusu ve amacı ile yakından ilgilidir. Gümüşhane yakınlarında bulunan